

KESTÄVÄ
KAUPUNKI

Kansallinen kestävän kaupunkikehityksen ohjelma

TOIMINTAKONSEPTTI

6.9.2018

SISÄLLYS

1 Kestävän kaupunkikehityksen haaste.....	2
2 Ohjelman tavoitteet.....	4
3 Ohjelman sisältö	4
3.1 Kumppanuusverkoston toiminta	6
3.2 Ohjelman tulosodotukset ja pilottihankkeet	8
3.3 Roolit.....	9
3.4 Organisointi ja seuranta.....	10
Liitteet.....	11

1 Kestävän kaupunkikehityksen haaste

Kaupungistuminen on maailmanlaajuinen megatrendi. Väestön keskittymisen vuoksi kaupunkien ja kuntien toiminnalla on merkittävä vaikutus kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseen. Suomessa kaupungeissa asuu 79 % suomalaisista¹. Suomen tulevasta väestönkasvusta suurimman osan ennakoidaan suuntautuvan suurimmille kaupunkiseuduille. Suomen kaupungit kuluttavat energiasta 84 %, ² ja tuottavat päästöistä 68 %³. Kaupungit ovat avainasemassa kokeilemassa uusia ratkaisuja ja mahdollistamassa kansalaisten hyvinvointia ja kestävämpää toimintaa omassa arjessaan. Kaupungit ovat edelläkävijän roolissa ja niillä on vahva tarve, motivaatio ja potentiaali löytää yhdessä uusia ratkaisuja haastavimpiin ongelmiin. Moni kaupunki on Suomessa asettanut kestävän kehityksen tavoitteita, jotka ovat kansallisia tavoitteita kunnianhimoisempia.

Kestävä kaupunkikehitys vie eteenpäin sekä kestävän kasvun että kestävän hyvinvoinnin tavoitteita. Kestävän kehityksen teemat ovat sidoksissa toisiinsa. Haasteisiin tulee vastata yhteistyöllä, jossa pää-tavoitteen, esimerkiksi kestävän liikkumisen ratkaisuihin sisällytetään muitakin asiaan liittyviä kestävän kehityksen kysymyksiä.

Monet kaupungit ovat valinneet painopisteikseen merkittäviä kestävän kehityksen teemoja, kuten vähähiilisyys. Ainakin näissä kaupungeissa on tunnistettu talouden ja hyvinvoinnin ja ilmastotavoitteiden merkittävä yhteys mm. tavoitteiden hyväksyttävyydelle. Vastaavia esimerkkejä kestävän kehityksen eri teemojen kytkennöistä ”perinteisten siilojen” yli on useita, ja yhteistyömahdollisuuksiin tulisi tarttua aiempaa määrätietoisemmin.

Kaupunkiorganisaatioissa keskitytään työnjaon mukaisesti kunkin toimialan vastuulla oleviin kysymyksiin. Kestävän kaupunkikehityksen teemat haastavat organisaatioita uudenaikaiseen yhteistyöhön. Näin voidaan löytää uusia ja arvokkaita näkökulmia. Useiden teemojen ja siilojen yhteistyö kokonaisvaltaisesti saman tai toisiinsa liittyvien kestävän kehityksen haasteiden ratkaisemiseksi mahdollistaa yhä paremman tuloksen.

Kestävän kaupunkikehityksen ote vahvistuu käytännön tapauksien yhteistyöhakuisella ja oppivalla työstämisellä sekä kehittämällä kuntien kokonaisvaltaista kestävän kehityksen otetta. Ratkaisuhakuisuutta ja yhdessä oppimista tukevaa hanketyötä kestävän kehityksen haastealueilla on ohjelman

¹ <https://www.kuntaliitto.fi/tilastot-ja-julkaisut/kaupunkien-ja-kuntien-lukumaarat>

² data vuodelta 2016 https://energia.fi/ajankohtaista_ ja_materiaalipankki/materiaalipankki/sahkonkaytto_kunnit-tain_2007-2016.html

³ taakanjakosektorin päästöt, data vuodelta 2013 http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin_Passiivi/StatFin_Pas-siivi_ymp_khki/statfinpas_khki_pxt_004_201300.px/?rxid=0c587e36-2af8-42c1-8d84-7ce3807006b3

valmistelun aikana jo käyty vahvistamaan ohjelman piloteissa ja työ jatkuu. Kestävän kehityksen kokonaisvaltaisuuden hahmottaminen ja lisäarvon saaminen toisiinsa liittyvien haasteiden yhtäaikaista ratkaisemisesta edellyttää uutta toimintatapaa kaupungeilta ja valtiolta sekä niiden yhteistyötä.

Kansallinen kestävän kaupunkikehityksen ohjelma on kansallinen tulkinta Suomen kannalta erityisen olennaisista kestävän kaupunkikehityksen tavoitteista ja aihealueista sekä niistä toimenpiteistä, joilla halutaan vahvistaa kestävästä kaupunkikehitystä Suomessa. Ohjelman taustalla vaikuttavat muun muassa YK:n vuonna 2016 hyväksytty maailmanlaajuinen kaupunkikehitysohjelma (New Urban Agenda), YK:n kestävän kehityksen tavoitteet (Sustainable Development Goals, Agenda 2030) ja EU:n oma kaupunkiagenda (Urban Agenda for the EU). Lisäksi ohjelma edistää monia näihin liittyviä kansallisia ja globaaleja tavoitteita tukemalla kaupunkien roolia tavoitteiden toteuttajina sekä kaupunkien omia edelläkävijyystavoitteita. Ohjelma hyödyttää kaiken kokoisia kaupunkeja sekä tukee yhteistyötä kaupunkien ympäröivien kuntien ja maaseudun kuntien kanssa. Ohjelma tekee yhteistyötä muiden kestävän kehityksen teemoja edistävien ohjelmien ja verkostojen kanssa.

Ohjelman aihealueeseen valitut teemat (kuva 1) - kestävä hyvinvointi ja kasvu; terveelliset, vähähiiliset, älykkäät ja sosiaalisesti kestävät kaupungit - kattavat monipuolisesti kestävän kaupunkikehityksen ajankohtaiset haasteet ja mahdollisuudet Suomessa. Ohjelman aihealueen rajausta ei ole tarkoitus tulkita ohjelman toteuttamisessa tiukan poissulkevasti, vaan ohjelman teemat voivat muotoutua ohjelman edetessä.

Kansallinen kestävän kaupunkikehityksen ohjelma

KESTÄVÄ KASVU

Vähähiiliset kaupungit

- Vähähiilisyyttä
- Kiertotalous, resurssitehokkuus
- Kestävä ruokajärjestelmä, ravinnekierrot, lähiruoka
- Puurakentaminen
- Innovatiiviset kestävät julkiset hankinnat

Älykkäät kaupungit

- Liikenne ja kestävä liikkuminen
- Älykäs infra ja älykäs energia
- Älykkäät palvelut ja palveluketjut
- Digitalisaatio

KESTÄVÄ HYVINVOINTI

Sosiaalisesti kestävät kaupungit

- Segregaation torjunta
- Eriarvoisuuden kaventaminen
- Yhteisöllisyys
- Edullinen asuminen
- Kotoutuminen
- Kulttuuri
- Turvallisuus

Terveelliset kaupungit

- Terveet sisä- ja ulkotilat
- Viheralueet ja virkistys, ekosysteempipalvelut, luontopohjaiset ratkaisut
- Esteettömyys

Kuva 1. Ohjelman aihealue.

2 Ohjelman tavoitteet

Kestävän kaupunkikehityksen ohjelman päätavoitteet ovat tuoda kestävä kehitys vahvasti kaupunkien käytännön tekemiseen (kohta 1) sekä strategioiden tasolle (kohta 2) siten, että kaupungit ja valtio toimivat yhdessä tavoitteiden saavuttamiseksi. Kaupunkitason poliittinen sitoumus on edellytys sille, että konkreettisia, kestävyttä edistäviä toimia tehdään kaupungeissa. Osallistuminen kestävän kaupunkikehityksen ohjelmaan tarjoaa yhden väylän konkreettisten toimien toteuttamiseen. Ohjelma pyrkii tuomaan eri toimijoita yhteen ja tukemaan monin eri tavoin haasteiden ratkaisemista yhdessä.

1) Uudenlaiset ratkaisut, jotka tähtäävät kestäväan kasvuun ja kaupunkilaisten kestäviin elämäntapoihin

- Panostetaan erityisesti poikkileikkaaviin, teemoja yhdistäviin ja nykyisten toimien väliin jäävien haasteiden ratkaisemiseen.
- Kehitetään kaupungeja kokeilu ympäristönä käyttäjälähtöisille ja kestäville ratkaisuille ja samalla vahvistetaan yhteistyötä julkisen ja yksityisen sektorin sekä kaupunkilaisten välillä.
- Levitetään hyviä käytäntöjä ja oppeja. Opitaan myös kokeilujen kompastuskivistä.
- Lisätään kaupunkilaisten tietoisuutta kestävästä kaupunkikehityksestä.
- Vahvistetaan kestävän kaupunkikehityksen kansainvälisiä yhteyksiä ja levitetään toimivia käytäntöjä Suomeen.

2) Kaupunkien kestäväan kehityksen johtaminen strategisesti

- Nostetaan kestävä kehitys kokonaisvaltaisella ja konkreettisella tavalla kaupunkien strategioihin ja ohjelmiin ja kytketään kaupunkien talouden ja toiminnan prosesseihin, mukaan lukien seurantaan.
- Asetetaan kestäväälle kehitykselle kunnianhimoisia tavoitteita (vrt. hiilineutraalius 2030 -tavoite) ja tehdään konkreettisia toimia niiden saavuttamiseksi.
- Löydetään uusia toimintatapoja ja muodostetaan uusia yhteistyörakenteita lisäämällä tavoitteellista ja tasa-arvoista vuoropuhelua ja yhteistyötä.

3 Ohjelman sisältö

Kestävät kaupungit syntyvät yhteistyöllä, joten ohjelman ytimessä on **kumppanuusverkosto**, jossa valtio kannustaa ja tukee yhteistyötä kaupunkien kesken sekä niiden yhteistyötahojen välillä. Kumppanuusverkosto on yhteisten haasteiden tunnistamisen ja oivaltamisen verkosto, joka toimintansa

kautta tiivistää sekä kaupunkien keskinäistä että valtion ja kaupunkien välistä yhteistyötä ja vuoropuhelua. Kumppanuuskaupungit ratkovat verkostossa yhdessä kaupunkien kestävän kehityksen haasteita.

Kestävän kehityksen haasteet ovat tyypillisesti poikkihallinnollisia ja vaativat siksi kokonaisvaltaista näkemystä. Useisiin teemoihin liittyviä haasteita kutsutaan **haastekimpuiksi**. Kumppanuusverkostoon kuuluvat kaupungit, kunnat, ministeriöt ja niiden yhteistyötahot, jotka muodostavat tiiviimpiä, haastekimppun ratkaisemiseen pyrkiviä ryhmiä. Haastekimpputyö tuottaa konkreettisia toimia, kuten uusia kokeiluja, pilotteja, vertaisoppimista tai uudenlaisia tekemisen tapoja. Haastekimpputyöhön linkitetään olennaisia verkostoja ja toimijoita, muissa hankkeissa kerättyä tietoa sekä hyviä käytäntöjä ja kokeiltuja ratkaisuja, joita työssä voidaan skaalata isommiksi. Haastekimppuja tunnustetaan ja ratkaistaan koko ohjelman ajan, ja niitä voi olla käynnissä useampia rinnakkain. Haastekimppujen ratkaisut voivat tuottaa uusia liiketoimintamalleja yrityksille. Haastekimpputyöstä saadut opit ja ratkaisut jaetaan kumppanuusverkostossa muille ja raportoidaan tietokantaan sadasta kestävästä kaupunkikehityksen isosta ja pienestä teosta. Kokeilut mahdollistavat hyvien käytäntöjen löytämisen, kehittämisen ja levittämisen sekä referenssien luomisen vientimarkkinoille. Lisäksi osoitetaan, että Suomella on tarjota ratkaisuja myös muulle maailmalle kestävän kehityksen saralla. Ohjelma tukee kumppanuusverkostoa monin toimin: kaupungeille tarjotaan sparrausta, kumppanuusverkoston työskentelyyn työkaluja, pilottien ja muiden toimien tuloksista viestitään ja vahvistetaan kansainvälistä yhteyttä etenkin muiden Pohjoismaiden kestäviin kaupunkeihin. Ohjelman toimista viestitään jo niiden toteuttamisen aikana.

Polkuja kestävään kaupunkiin

YHTEISTYÖN VOIMA

- Kaupungit, kunnat, valtio, kaupunkikehittäjät, kaupunkiverkostot, yritykset, tutkimus ja kansalaisyhteiskunta yhdessä
- Kumppanuusverkosto

HAASTEIDEN KIMPPUUN

- Tunnistetaan ohjelman pääteemoja yhdistävät haastekimput
- Tuodaan haastekimppujen ratkaisemisesta kiinnostuneet tahot yhteen

RATKAISUT JA KOKEILUT

- Kehitetään yhdessä jokaiseen haastekimppuun ratkaisuja
- Yhdessä oppiminen, oivallus ja oppien jakaminen
- Konkreettiset pilottihankkeet ja kilpailut

Virtuaalikortteli

Sparraus

100 kestävästä kaupunkikehityksen tekoa

OHJELMAKOORDINAATTORI, OHJAUSRYHMÄ JA SEURANTA

Tulokset jakoon → kestavakaupunki.fi

Kuva 2. Polkuja kestävään kaupunkiin – ohjelman toimintakonseptin elementit.

3.1 Kumppanuusverkoston toiminta

Kumppanuusverkoston toiminta rakentuu kolmesta erilaisesta vaiheesta (kuva 3), joissa etsitään ratkaisuja haastekimppuihin. Ensimmäisessä vaiheessa tunnistetaan haastekimput ja yhdistetään niiden ratkaisemisesta kiinnostuneet kaupungit. Toisessa vaiheessa oivalletaan ratkaisuja haastekimppuihin ja kehitetään niitä. Kolmas vaihe tarjoaa tukea ja viestintäkanavia kaupungeille. Käytännössä vaiheet tapahtuvat ennemminkin samanaikaisesti kuin peräkkäin.

Kuva 3. Kumppanuusverkoston toiminta

1. Tunnista ja yhdistä

Kumppanuusverkostossa tunnistetaan ohjelmaan nimetyh ohjelmakoordinoitimiin fasilitoimana kaupunkien tarpeita ja haasteita sekä samojen haasteiden kanssa kamppailevia kaupungeja. Haastekimppujen tunnistamisessa voidaan käyttää apuna työpajoja tai muita tapaamisia sekä sähköisiä välineitä. Kun on tunnistettu riittävä määrä kumppanikaupungeja tai -kuntia tietyn haastekimppun ympärille, täsmennetään minkälaista osaamista, tietoa, kokemuksia tai kontakteja ryhmä tarvitsee haasteiden ratkaisemiseen. Haastekimpputyöhön voi osallistua myös tutkimussektorin, yritysten ja 3-4 sektorin asiantuntijat ja kaupunkilaiset.

Haastekimppuja voivat olla esimerkiksi:

- *Kestävä liikkuminen, terveyden edistäminen ja älykkäät palvelut:* Miten helppokäyttöiset älykkäät palvelut innostavat asukkaita liikkumaan kestävimmillä tavoilla siten, että samalla lii-kunta lisääntyy ja liikkumisen päästöt vähenevät?

- *Kiertotalous, kestävä ruokajärjestelmä, ekosysteemipalvelut sekä maankäyttö ja kaavoitus:* Miten maankäytön ja kaavoituksen suunnittelulla lisätään ekosysteemipalveluja ja kiertotaloutta tukevaa ruoantuotantoa kaupungin alueella?
- *Älykäs infra, vähähiilisyys ja julkiset hankinnat:* Miten hankintaan innovatiivista, vähähiilisyttä tukevia ratkaisuja ja testataan sijoittajien halukkuutta rahoittaa innovatiivisia ja vähähiilisyttä tukevia ratkaisuja (vaikuttavuusinvestoinnit)?
- *Kaavoitus, luonnon monimuotoisuus, terveellisyys ja sosiaalinen kestävyys:* Miten asuinalueita voidaan kaavoittaa siten, että metsät säilytetään lähiliikunta- ja luontokohteina?
- *Rakentaminen ja sosiaalinen kestävyys:* Miten kehitetään lähiöitä eriarvoisuutta vähentämällä?
- *Kestävä kehitys läpäisevänä teemana kaupungin strategiassa:* Miten arvioida kaupungin kestävyden tämän hetkistä tilaa ja kartoittaa suuntaa kohti entistä kestävämpää kaupunkia? Miten sitouttaa eri toimijat muutoksiin?

2. Kehitä ja oivalla

Samoista haastekimpuista kiinnostuneet kaupungit alkavat yhdessä kehittää ratkaisuja ja konkreettisia toimia. Kumppanuusverkoston toimintaa, haastekimppujen ratkomista ja uusien toimintatapojen oivaltamista tukee keskustelu- ja tiedonvälitysalusta **Virtuaalikortteli**. Siellä verkostoidutaan muiden toimijoiden kanssa, jaetaan oppeja ja kokemuksia sekä suunnitellaan toimenpiteitä haasteiden ratkaisemiseksi. Se on epämuodollisen ajatusten vaihdon ja ideoinnin alusta, jossa on kullekin haastekimpulle oma työalustansa. Työalustalla ohjelmakoordinaattori fasilitoi haastekimppun työstämistä kaupunkien ja yhteistyötahojen kesken. Ohjelmakoordinaattori huolehtii tarvittavan tiedon ja asiantuntijuuden saamisesta ja hankkii tarvittaessa ulkopuolista sparraustukea. Myös muita yhteydenpito- ja keskustelumahdollisuuksia, kuten työpajoja ja webinaareja, järjestetään tarpeen mukaan. Kehitystyön tavoitteena on käynnistää kaupunkien ja valtion yhteistyönä konkreettisia toimenpiteitä (esim. tutkimushanke), jotta löydettäisiin ratkaisuja haastekimppuun.

Uusien oivalluksien ja kumppaneiden löytämiseksi sekä kokemusten jakamiseksi ohjelman aikana tehdään kansainvälistä yhteistyötä. Yhtenä toimenpiteenä kootaan kestävästä kaupunkikehittämisestä kiinnostuneiden pohjoismaisten kaupunkien ja yhteistyötahojen **pohjoismaista verkostoa**. Ohjelman aikana tehdään ensin ministeriöiden voimin pohjatyötä kontaktien ja olemassa olevien verkostojen kokoamiseksi. Myöhemmin verkostossa voidaan järjestää tapaamisia tai tapahtumia Pohjoismaissa ja kansainvälisesti.

3. Tue ja viesti

Kumppanuusverkoston toimintaa tuetaan tarjoamalla tietoa (selvitykset, tutkimusyhteenvedot), kokemusta (kansainväliset vertailut), oppeja (pilotit ja hankkeet) ja kontakteja (verkostot). Kaupungeille

järjestetään **sparrauskliniikka**, jossa kaupunkeja tuetaan ymmärtämään syvällisemmin kestävän kaupunkikehityksen eri ulottuvuuksia. Sparraus tukee esimerkiksi kaupunkien pitkäjänteisten kestävän kehityksen tavoitteiden viemistä kaupunkistrategiaan kaupunkien vahvuudet huomioiden. Sparrauksen kautta tuetaan myös kaupungin eri toimialojen integroimista. Sparraustoimintaa koordinoi ohjelmakoordinaattori. Sparraajina toimivat kestävän kehityksen asiantuntijat (esim. yritykset, edelläkävijäkaupunkien edustajat, kaupunkitutkijat).

Virtuaalikorttelin, joka toimii ohjelman sisäisen vuoropuhelun työkaluna, lisäksi ohjelmalla on myös **verkkosivut** (kestavakaupunki.fi), jossa viestitään ohjelman kautta saaduista opeista ja piloteista sekä julkaistaan ajankohtaisia, kestäviin kaupunkeihin liittyviä uutisia Suomesta ja maailmalta. Sivuston kautta voidaan viestiä laajasti toimista kestävän ja laadukkaan kaupungin kehittämiseksi. Sisältöä tuotetaan laajalla asiantuntijajoukolla, mikä edistää laaja-alaista dialogia eri yhteiskunnan toimijoiden välillä. Ohjelmakoordinaattori vastaa tekstien editoinnista ja julkaisusta. Julkisilla verkkosivuilla julkaistaan myös ohjelman aikana kerättävä **tietokanta sadasta kestävästä kaupunkikehityksen isosta ja pienestä teosta**. Tietokannan kerääminen aloitetaan viime aikoina toteutetuista kaupunkien hankkeista, ja ohjelmassa toteutettujen pilottien kuvaukset ja tulokset lisätään siihen. Tarkoitus on saada kokemukset kokeiluista jakoon ajantasaisesti, sekä mahdollistaa niiden skaalaus laajasti yleiseen käytäntöön. Tuloksista viestitään suurelle yleisölle ja kansainvälisesti sekä pohjoismaisessa verkostossa että muille kansainvälisille kontakteille.

Vaikuttavuuden arvioinnin kannalta on tärkeää työn edetessä kehittää yhteistyötä tahojen kanssa, joilla on kokeilutoimintaa samoilla teema-alueilla (esimerkiksi ilmasto, kiertotalous, liikkuminen, kestävä ruokajärjestelmä, virkistys ja terveys, julkiset hankinnat, jne.). Piloteista saatavien toimintakelpoisten ja vaikuttavien oppien tunnistaminen ja levittäminen yleiseen käytäntöön on yhteinen haaste.

3.2 Ohjelman tulosodotukset ja pilottihankkeet

Ohjelman päätulosodotuksena on, että kumppanuusverkostossa luodaan ratkaisuja ja kokeiluideoita, joiden käynnistämistä ohjelma tukee erilaisilla yhteiskehittämisen muodoilla sekä pilottihankkeita rahoittamalla. Kumppanuusverkoston ja haastekimpputyön tuloksena syntyy erilaisia ratkaisuja kestävän kehityksen haasteisiin kaupungeissa. Toimivimpia ratkaisuja kokeillaan, skaalataan ja otetaan laajasti käyttöön ympäri Suomea. Ohjelman toimenpiteiden ja syntyvien hankkeiden tulee tukea kestävästä kaupunkikehityksestä myös laajemmin: esimerkiksi haastekimppun ratkaisun ei tulisi vaikeuttaa toista kestävyyshaastetta (esim. synnyttää eriarvoisuutta). Ohjelman kautta kaupunkien on mahdollista hakea rahoitusta ratkaisujen pilotointiin ja ohjelman puitteissa järjestetään pilottikilpailuja. Ohjelma tukee pilottien suunnittelussa ja toteutuksessa sekä panostaa pilottien tulosten jakamiseen ja oppien levittämiseen kotimaassa ja kansainvälisesti. Pilottien tulosten jakamisessa hyödynnetään 100 kestävän kaupunkikehityksen tekoa -pilottitietokantaa. Pilottien tuloksia esitellään ohjelman tulevissa tapahtumissa.

Haasteiden ratkaisuun osallistuminen tuottaa osallistujille sekä edelläkävijän mainetta, että näkyvyyttä. Onnistuessaan ratkaisut tehostavat kaupunkien toimintaa, tuottavat kaupungeille ja kunnille kestäväää kasvua, yrityksille uutta liiketoimintaa ja kaupunkilaisille parempaa arkea.

Ohjelman ensimmäisen pilottikilpailun 2018 piloteiksi valittiin:

1. Hiilinielut ja lähivihreä kasvavilla kaupunkiseuduilla (Tampereen kaupunkiseutu sekä Pirkanmaan metsäkeskus, ELY-keskus, MAL-yhteistyötahot ja Tampereen yliopisto)

Seudun viherrakenteen yleissuunnitelmatyön pohjalta tehdään arvio seudun viherrakenteen riittävydestä hiilinieluna. Pilottiprojektissa on tarkoitus hyödyntää olemassa olevia ja kehittää tarvittavia mittareita hiilinielujen laskentaan sekä luonnontilaisesta että rakennetusta vihreästä kasvavalla ja tiivistyvällä kaupunkiseudulla. Tarkoituksena on lisätä kuntatoimijoiden lisäksi asukkaiden ja taloyhtiöiden ilmastotietoisuutta esimerkiksi laatimalla ohjeistuksia viherkattojen ja -seinien sekä kaupunkiviljelyn lisäämiseksi.

2. Yhteistyöllä kohti sosiaalisesti kestäviä kaupunkeja (Jyväskylä)

Pilotissa kokeillaan konkreettisesti vuoropuhelua rakennusalan toimijoiden kanssa ja uusia yhteistyötapoja. Tarkoituksena on kehittää uusia tapoja kaupungin ja rakennusalan kumppanuudelle sosiaalisesti kestäväan kaupungin rakentamisessa. Taustalla on monia kaupunkeja huolestuttava kehitys asuntorakentamisen nykytrendeistä kuten pienten yksiöiden rakentamisboomista sekä niiden vaikutuksia nyt rakennettavien asuinalueiden sosiaalisen hyvinvointiin, viihtyisyyteen ja imagoon. Pilotti koostuu kolmesta osasta: rakennusalan toimijoiden haastatteluista, yhteistyökeinoja ideoivasta työpajasta sekä tulosten yhteenvedosta ja julkaisemisesta. Työpajassa ideoidaan Jyväskylän kaupungin edustajien ja rakennusalan toimijoiden kesken uusia toimintatapoja ja erityisesti kannusteita, joilla rakennusliikkeitä ja rakennuttajia voivat sitoutua sosiaalisesti kestäväan kaupunkirakentamiseen.

3. Kierrätyksen edistäminen pelillistämisen keinoin (Kuopio sekä Kuopion opiskelija-asuntosäätiö Kuopas ja Jätekuukko Oy)

Pilotin keskeinen ajatus on kerätä dataa Kuopion Puijonlaaksossa sijaitsevan opiskelija-asuntokohteen sekajätteen määrästä ja palkita kohteen asukkaita, jos he onnistuvat pienentämään sekajätteen määrää eli tehostamaan kierrätystä. Pilotissa kokeillaan, saadaanko pelillistämisen keinoin lisättyä opiskelijoiden kierrättämistä.

3.3 Roolit

Ohjelma kumppanuusverkostoinen toimii olemassa olevien ohjelmien, yhteistyökehyksien ja kuntaverkoston rinnalla / kumppanina erityistavoitteenaan kestäväan kaupunkikehityksen laajan otteen vahvistaminen.

Kaupungit ja kunnat toimivat ohjelman moottoreina ja aktivoivat toimillaan asukkaita ja muita toimijatahoja mukaan kestäväan kaupunkikehitykseen. Kaupunki osallistuu ohjelmaan omien tarpeidensa mukaisesti ja jakaa avoimesti oppeja ja kokemuksia toimivista käytännöistä ja kompastuskivistä. Lisäksi kaupungit jakavat kokemuksiaan ja näkemyksiään ajankohtaisista uusista käytännön teemoista. Osallistujakaupungit rakentavat yhdessä kasvupolkua, jolla toteutetaan kestäväa kehitystä tukevia käytännön kokeiluja ja tarjotaan kaupunkien tai kaupunkiverkostojen kokeilualustoja yrityksille, 3. sektorille ja asukkaille. Kaupunki kannustaa asukkaita osallistumaan käyttäjälähtöisten ratkaisujen suunnitteluun. Kaupungit sitouttavat **viranhaltijoita** eri hallinnonaloilta (esim. kehitysjohtaja, kaavoituksesta vastaavat, hyvinvointi- ja terveystoimista vastaavat) ja **luottamushenkilöitä** mukaan ohjelmaan ja he puolestaan viestivät kestäväan kehityksen merkityksellisyydestä ja tukevat ohjelman tavoitteiden toteutumista. Kaupungit osallistuvat ohjelman ohjausryhmän työhön.

Valtion roolina on vahvistaa yhteistoimintaa kaupunkien kanssa sekä osaltaan mahdollistaa, tukea ja seurata kaupunkien ohjelman mukaisia toimia. Valtion roolissa on myös kestäväan kaupunkikehityksen ja sen laaja-alaisen poikkileikkaavan näkökulman sisällyttäminen kansallisen tason politiikkatoimiin eri hallinnonaloilla. Valtio ja ministeriöt toimeenpanevat sekä Agenda2030 mukaisia tavoitteita että monimuotoista kaupunkipolitiikkaa. Ohjelman tavoitteita ja pääteemoja pyritään sisällyttämään tuleviin hallitusohjelmiin, kansallisiin strategioihin ja muihin ohjelmiin. **Ministeriöiden** (ohjelman teemojen kannalta merkitykselliset ministeriöt) tehtävänä on osallistua ohjelman ohjausryhmän työhön, sekä osallistua asiantuntijoina haastekimpputyöhön. Ministeriöt tukevat ohjelmaa tekemällä aihealueensa tavoitteita tukevia päätöksiä ja toimivat mahdollistajina, esteiden poistajina ja tiedon levittäjinä. **Ympäristöministeriö** vastaa ohjelman hallinnoinnista ja koordinaatiosta ja johtaa ohjelman ohjausryhmän työskentelyä. Lisäksi se ylläpitää ohjelman verkkosivuja sekä Virtuaalikortteli -sivustoa.

Olemassa olevien **kaupunkiverkostojen** roolina on tarjota oman verkostonsa osaamista ohjelman haastekimppuihin sekä viestiä verkoston kaupungeille ohjelmasta. Ohjelmakoordinaattori fasilitoi yhteistyötä verkostojen kanssa. **Tutkimuslaitokset** voivat osallistua kumppanuusverkostotoimintaan. Lisäksi ne edistävät erityisesti teemoja poikkileikkaavaa tutkimusta. Tutkimuslaitokset voivat tehdä yhteistyötä ohjelman hankkeissa mahdollisuuksien mukaan avaten työlle tutkimusinfraansa ja kehittään kaupunkiympäristöjen innovaatioalustoja. **Yritykset** luovat ratkaisullaan kestävämpiä kaupunkeja. Yhdistykset, osuuskunnat ym. **kolmannen sektorin toimijat** voivat toimia ohjelmassa kumppaneina kaupunkien kehittämishankkeissa ja osallistua kumppanuusverkostotoimintaan. **Kaupunkilaiset** toimivat uusien kestävien ratkaisujen kokeilijoina ja uusien ratkaisujen ideoijina.

3.4 Organisointi

Toimeenpanon ohjaamiseen perustetaan **ohjausryhmä**, joka päättää ohjelmaan sisällytettävistä toimenpiteistä, seuraa toimenpiteiden edistymistä ja luo yhteyden muihin kaupunkikehittämisen ohjelmiin ja yhteistyöryhmiin. Ohjausryhmä seuraa ja ohjaa ohjelman tavoitteiden ja tulosten toteutumista,

viestii ohjelman tuloksista kotimaassa ja kansainvälisesti sekä erityisesti menestystarinoista kansainvälisesti rakentaen Suomi-kuvaa kestävän kaupunkikehittämisen edelläkävijämaana. Ohjausryhmässä on edustus ministeriöistä ja kaupungeista sekä ohjelman toteuttamisen kannalta keskeisistä sidosryhmistä. Ohjausryhmä kokoontuu 2-4 kertaa vuodessa. Kukin osallistuva organisaatio nimeää oman yhteyshenkilönsä ohjelman toimeenpanoon.

Ohjelmalle nimetään **ohjelmakoordinaattori** ja 1-2 muuta vastuutyöntekijää, jotka vastaavat ohjelman käytännön työn toimeenpanosta. Ohjelman vastuutyöntekijät mm. koordinoivat kumppanuusverkostotoimintaa, aktivoivat kaupunkien edustajia osallistumaan ohjelman toimiin, viestivät, organisoivat ohjelman tapahtumat, ja kokoavat tarvittaessa sparrausryhmän kumppanuusverkostojen toimintaa tukemaan.

Ohjelman vaikuttavuudelle laaditaan pääosin kvalitatiiviset mittarit, joiden toteutumista seurataan. **Seurannassa** huomioidaan soveltuvin osin YK:n SDG-indikaattorit, kestävän kehityksen seurantaindikaattorit ja muut soveltuvat olemassa olevat mittarit. Ohjelman vaikuttavuutta seurataan vuosittain ja sen täytäntöönpanosta teetetään ulkopuolinen arvio ohjelman aikana.

Liitteet

Liite 1. Taustamuistio

KESTÄVÄ KAUPUNKI

